

Izjava predsedstva Akademije znanosti za trajnostni razvoj Slovenije št. 1

Akademija znanosti za trajnostni razvoj Slovenije (AZTRS) vstopa v slovenski in mednarodni prostor v času, ko se nevarno zaostrojuje naravna in družbena tveganja, ki ogrožajo obnavljanje narave ter zadovoljevanje potreb sedanjih in prihodnjih generacij.

V svetu:

- pospešeno drsimo proti zlomu naravnega oziroma podnebnega ravnovesja ob naraščanju števila in silovitosti naravnih katastrof, ki povzročajo smrti, lakoto, epidemije, izgubo obdelovalne zemlje in iskanje novega življenjskega prostora za vse večje število prebivalcev;
- mrzlično iskanje tehnoloških rešitev za pridobivanje električne energije iz sonca in za elektrifikacijo mobilnosti dodatno obremenjuje naravno okolje. Nove tehnologije, kot je umetna inteligenca, ustvarjajo neravnotežja med tehnološkimi zmožnostmi in sposobnostjo posameznikov in družb za njihov sprejem in obvladovanje.
- se nezadržno povečuje neenakost s kopičenjem bogastva in družbene moči v rokah peščice multimilijarderjev, lastnikov multinacionalk, in z naraščanjem brezperspektivnosti, revščine in lakote med množicami;
- obubožane in brezperspektivne množice celo v demokracijah volijo in podpirajo avtorske voditelje, ki za njihov bedni položaj krivijo druge države in migrante ter obljublajo hitre rešitve – zatekajo se k demagogiji, nacionalizmu in ksenofobiji;
- avtorski nacionalistični voditelji rušijo mednarodno dogovorjeno ureditev (ZN, EU) in v imenu nacionalnih interesov stopnjujejo napetosti med državami. Pri tem prednjačijo velesile, ki odstopajo od mednarodnih dogovorov in mednarodnega prava ter z uporabo vojaške sile uveljavljajo svoje interese po prevladi;
- smo priča nevarnemu odmikanju od spoštovanja medkulturnih razlik, pogajanj in iskanja kompromisnih dogovorov. Vse več je uporabe sile in vojn, v katerih se brezobzirno uničujejo človeška življenja in teptajo človekove pravice. Nekateri, ki so prisegali na slogan 'Nikoli več (vojne)!', ki so obsodili holokavst, vzpostavili Organizacijo združenih narodov in proglasili njeno Listino človekovih pravic, so danes v prvih vrstah teptanja teh pravic ali nenačelnega sklicevanja nanje. Genocidno vedenje obsojajo pri svojih političnih nasprotnikih in odobravajo pri zaveznikih;
- je krog sklenjen s tem, ko financiranje vojn prinaša izjemne dobičke peščici najbogatejših, s politiko povezanih posameznikov, ki podpirajo avtorske nacionalistične voditelje. Nevarno se širijo pozivi k oboroževanju in pripravam na vojno, ki se lahko začnejo krepiti v smeri samouresničujoče napovedi;
- je pri vsem najhuje, da v Evropi ni voditeljev ne na ravni držav, ne na ravni Unije, ki bi dovolj odločno dvignili glas in se uprli tem praksam. Nasprotno, zdi se, da so vsi servilno podrejeni interesom vele kapitala in ZDA po ohranjanju svetovne hegemonije. To odvrta pozornost javnosti od ter omejuje sredstva za socialno solidarnost in za ukrepe proti dokončnemu zlomu naravnega ravnovesja, ki je plod do narave agresivne industrializacije in grabljenja po dobičkih.

V Sloveniji je odzivanje na naravna in družbena tveganja šibko ali jih celo povečuje. Kaže se kot:

- umanjkanje jasne vizije gospodarskega, prostorskega in družbenega razvoja, ki bi mobilizirala domače in tuje razvojne potenciale, namesto da jih izgubljam z odlivom možganov in prevzemanjem podizvajalskih del za multinacionalke;
- arogantno nastopanje bogatečega sloja proti 'amorfní masi', zlasti kot nasprotovanje ukrepom za krepitev systemske solidarnosti, s katerimi si vlada prizadeva omejiti naraščanje socialnih razlik, pomagati v poplavah prizadetim državljanom ter izvesti ukrepe za večjo okoljsko varnost;
- zahteve najboljše plačanih skupin, kot so zdravniki, sodniki in tožilci po še večjih plačah, ne oziraje se na položaj drugih poklicnih skupin, zdravje prebivalstva, pravno državo in razpoložljivost javnih sredstev;
- postopno razgrajevanje javnega prostora, v katerem je edino mogoče dosepati družbeni konsenz ter krepiti solidarnost pri odpravljanju naraščajočih naravnih in družbenih tveganj. To se kaže zlasti v širitvi privatizacije javnega zdravstva in v militantnem nastopanju predstavnikov kapitala in nekaterih poklicnih skupin;
- premajhna odločnost državnega vodstva, da bi povzdignilo glas proti zaskrbljujočim praksam v mednarodnem prostoru in da bi izpeljalo potrebne reforme in ukrepe doma.

AZTRS vstopa v domači in mednarodni prostor z namenom, da bi opozarjala na velika naravna in družbena tveganja in na navedene škodljive prakse. Mobilizirala bo razpoložljivo znanje svojih in zunanjih članov za oblikovanje rešitev in ukrepov za večjo trajnost. Na svojem prvem zboru zato izraža pričakovanja po:

- odprtem javnem dialogu o ključnih razvojnih vprašanjih Slovenije s predstavniki oblasti, posameznih interesnih in profesionalnih skupin ter med njimi;
- odločnem izpolnjevanju na volitvah potrjenega programa reform s poudarkom na krepitvi javnega prostora, javnih medijev, javnega zdravstva in drugih javnih služb, demokracije, mehanizmov systemske solidarnosti in skrbi za trajnostni razvoj. Ne individualizacija, ne krepitev zasebnih interesov, temveč systemska solidarnost je garant obvladovanja naraščajočih tveganj in varnosti slehernega člana družbe;
- samoomejevanju, strpnem dialogu in odgovornem postavljanju zahtev in pričakovanj vseh interesnih skupin do skupnosti;
- spodbujanju sodelovanja državljanov pri odločanju o ukrepih in politikah za trajnostni razvoj, ter podpori občanski znanosti;
- odločnem in načelnem zavzemanju predstavnikov države v mednarodnem prostoru za trajnostni razvoj, mir in človekove pravice, za zmanjšanje družbene neenakosti ter za obnovo in utrditev mednarodnega pravnega reda.

Ljubljana, 28. Februar 2024